

Bulányi György: 80. születésnapra

Testvéreim! Kik is vagyunk, akik most itt összegyűltünk? Van közös vonásunk? Azt hiszem, van. Mi az? Valamikor mi is meghallottuk a Péterhez intézett kérdést: Szeretsz-e engem? S talán még az is közös vonásunk, hogy Péter válaszát feleltük a kérdésre. S ha azt feleltük, akkor mi magunk is hallhattuk lelkünk mélyén Jézus válaszát: Ha szeretsz, akkor legeltesd a juhaimat. Hát talán ennyi biztosan közös bennünk, s ez egyáltalában nem kevés egy olyan társadalom közepén, amely ebből a legeltetés műfajból vajmi keveset ért. Ebből: szeretni érdek nélkül. Legeltetni más valakiknek a juhait. A köz, a bennünket körülvevő társadalom inkább csak magát, esetleg övéit szereti, s a juhot legfeljebb nyírni akarja, és a maga számára. Mimagunkat pedig a közösen eltöltött évtizedek arra igyekeztek tanítani, hogy Jézus módjára gondolkodjunk, hogy tanítványokká legyünk az ő Országában, s meghalljuk Jézusnak ezeket a Péternek feltett kérdéseit.

Hol van ez az ország? Hát köztünk van, mert az ország többes szám és így szociológia fogalom. És rajtunk fordul, hogy jó fülünk és megfelelő válaszaink erejében növekedik-e, izmosodik-e vagy elhal-e ez az Ország. Jézust csak ez érdekli. Pétert is ezért faggatta, hogy szereti-e őt. Ezért a többes számért. Hogy minél több kisközösség legyen. Egészen odáig, amíg be nem borítjuk vele Földgolyónkat. Mert Jézus magja növekedik. Ha mi is akarjuk, akkor automaté is. Magától. Akkor is, ha éjszaka aluszunk. Mint a vetés a határban

Mi pedig azért vagyunk most itt, mert Márta testvérünk megérte 80. évét, mert a 27-esek nemzedékéhez tartozik, mint egy másik jóismerősöm is, akinek két neve is van: Benedek is, József is, bizony megköszöntötték őt egy Vatikán nevű kicsiny államban. Közülünk valakik úgy gondolták, hogy mivel Márta szeretett is, legeltetett is, nem mehetünk el szótlánul az évforduló mellett. Kell ebből az alkalomból valamit mondanunk Istennek is, neki is.

Vagy egy hónappal ezelőtt megkérdeztem Mártától Pótkává nevű közösségünkben, hogy magam hogyan járulhatok Hozzá az ünnepléshez. Mondta, hogy szentmisével. Én meg: Abban prédikáció is van. Mire ő: De az semmiképpen se rólam szóljon. Mire én: Mártikám, hát ez világos, hogy amikor a te 80. születésnapodat ünnepeljük, akkor Rólad szó sem eshetik. Ebbe beleenyugodott. Aztán két hét múlva újra értekeztünk: Jó, nem Rólad fog szólani a prédikáció, csak az én kapcsolatmról Veled. Ebbe beleenyugodott. Ebben a tárgyban pedig nagyon otthon vagyok. Saját kapcsolataimat jobban ismerem mindenkinél.

A kapcsolatom azzal indult, hogy '44 nyarán a rendkormány Márti szülővárosába rendelt, Debrecenben, ahol is készült a Svetits intézetben megkezdeni a nyolcadik gimnáziumot egy Szabó Márta nevű leány a társaival együtt. Akkor még nem találkoztam vele. Először csak '47-ben, amikor már két évfolyamot

elvégezt a debreceni orvoskaron. Nem tartozott a körülöttem forgolódók közé. Túl jámborok, vallásosak voltunk neki. S ő? Hát csak annyit tudtam róla, hogy jó szülei őt is, a húgát, Katókat, is Debrecen számos lányiskolái közül az apácák vezette iskolába írátták. Meg azt, hogy Márti volt a domonkos egyházközség Szent Margitról nevezett leánykörének a prefektája, azaz a domonkos Piusz atya mellett a világi vezetője. Meg, hogy igenbuzgó tagja volt az egyetemisták Szent László körének, amely regös előadások tartása céljából bejárta a fél Tiszántúlt meg Tiszahátot.

A nyüzsgő fajtájúak közé tartozott. Járt országos jellegű katolikus ifjúsági találkozókra is. Ott volt '46-ban Tokajban is, ahova magam nem mentem el, s eljött '47 nyarán a Körös-parti Gyulára is egy sereg debreceni gimnazistával, egyetemistával együtt, akik már majd mindannyian a Bokorhoz tartoztak. Márta nem. De ott Gyulán már kénytelen volt az én előadásaimat is meghallgatni. Magyarságtudományiak voltak a szövegek, amiket mondtam. A regös Szabó Mártit meghathatták volna, de nem tudtam a szíve közepébe jutni. Sem így, sem úgy. Még a párválasztás sem segített őt elejteni. Nem egyetemista társai közül választott magának, bár volt, aki odavolt érte. Hanem a Messzi Tokajból, s egy nála tíz évvel idősebb, magam korabelit szemelt ki magának arra az aligha egyszerű feladatra, hogy Szabó Mártának párja legyen. Egy kép villan fel előttem. Márta halad a Piac utcán, Debrecen legelőkelőbb utcáján. Valakiknek a társaságában, s én is a közelben vagyok, s harsányan mondja a következő szavakat: Megvan a liba, jöhet az esküvő. Így éltünk '51-ben, a háború utáni Magyarországon: ennyi kellett a lagzi megtartásához, ekkora értéket képviselt akkoriban egy liba. Ez volt az az év, amikor Márti megszerezte diplomáját. Hogy hogyan lett belőle gyermekorvos, arról nem tudok beszámolni, mert a diplomáját megszerzést követő évtizedben nem volt módom pályájára figyelni, más dolgom akadt: meg kellett ismernem hazánk börtöneit.

De ebből az évtizedből is beszámolhatok valamiről '56-ban megszakítottam börtönvizsgálati tanulmányaimat, s a megszakítás kezdetén a Pest belvárosi templomában hirdetem vasárnaponként az ígét. Valakik megkerestek mise után. A valakik között ott volt Márti is. Mért jött oda, akinek én, mi túlbuzgók, túlvallásosak voltunk, nem tudom. Hogy kikkel együtt jött oda, kik voltak e vállalkozásának társai, nem emlékezem. Nyilván azért nem, mert azok nem kerültek bele a Bokor évkönyveibe. Aki pedig bekerült, azt én nem felejttem el. Márti ekkor már Pesten él, és harmincadik évét tapossa. Megszülte már Esztert, s hamarosan majd Palkót is megszüli. S hallj csudát, ez az egyáltalán nem klerikális nő mindkét gyereket katolikus iskolába íratja Kádár Magyarországon. Esztert Pesten a Patrónába, Palkót Kecskeméten a piaristákhoz.

Nemcsak beírta, hanem gondos anyaként látogatja is Kecskeméten a piarista tanárokat, akik megpróbálják Palkót nevelni. A látogatás során várakozni kell, hogy sor kerüljön az anyukákra, mert hát nagyobbára ők járnak a tanárok fogadó óráira. Míg várakoznak, beszélgetnek. Hogy Márti szólítja le Erzsikét vagy fordítva, nálam nincs feljegyezve. Erzsike Bisztrai Gyuri mamája.

'76-ot ír a naptár. Erzsike szíve már tele a Bokorral. Megtudja Mártitól, hogy ő bizony Debrecenben nevelkedett.

– És nem ismerted Bulányit?

– Dehogynem ismertem. Mért, mi van vele?

Ezek után áradni kezd a Bisztrai-szív. Olyan Laci bácsi-, olyan Gyuri-fajta. Ennek az áradásnak a következménye, hogy '76 végén becsönget hozzám egy hölgy, s mondja: Szabó Márta vagyok. Én meg megölelem, megcsókolom. Nincs szokva a fogadtatáshoz. Később bevallja: akkor azt hittem, hogy agyadra mentek a börtönévek, s megbolondultál. Bejön, leül, beszélgetni kezdünk. Egyetlen mondatára emlékszem: Mi a lényeg? Én meg kezébe adom a lényegét, a KIO valamelyik kötetét. Márti ekkor már 50. életévét tapossa. Olyan vidáman, mint most, vagy még vidámabban.

Ezzel egy időben indul életem második szakasza, amikor is Lékai bíboros támadásba kezd. Hamarosan meg is fogalmazom, hogy a Jóisten e támadás ellenében két nagy ajándékot adott a Bokornak. Már amilyent ő szokott. Az egyik Márti volt. A másik ajándék rövid életű volt, bár akkor még nem látszott, pedig akkoriban legalább olyan ígéretesnek tűnt, mint Márti. Egy sokgyerekes házaspár, mely pár év után – legnagyobb bánatomra – nyomtalanul eltűnt körünkől.

Márti körül viszont maradandóan pezsdült meg az élet. Hozza Korompay Miklóst, aki hamarosan a Bokor másodtündére lesz Éva néni mellett a Karaj-gépelésben. Hozza azokat a régi debrecenieket, akik hozzá hasonlóan csak néztek bennünket a '40-es években, de nem csatlakoztak hozzánk, Hozza a húgát, Katókáékat s Győzőéket. Az Öregek III-ból Márti fel és átkerül az Öregek I-be is, azok közé, akikhez annak idején Debrecenben nem csatlakozott. Bekerül alapító tagként a Pótkávéba is, egy közösségbe, mely már csaknem harmincadik évét tapossa, s amely közösség minden találkozóját szentmisével kezdi és némi átmenet: névnapköszöntések, információcsere után bridzs-csatával fejezi be. Abba a közösségbe, amely nyáron öt napon keresztül együtt is nyaral. Kezdetben Márti készülő, majd elkészült csopaki bungalójában, majd több mint húsz éven keresztül az álmok álmában, a kertek kertjében – Budaváriban. S kialakul Márti életének talán alighanem leghosszabb barátsága – Kovács Terivel. S Márti megvallja, hogy szegénységet tanult Teritől és egyszerűséget. Én meg hozzáteszem, hogy edződött is Budaváriban. Kezdeti erdei sétáink egyikén még panaszkodott, mikor elkapott bennünket az eső. Miről? Arról, hogy befolyt háta a víz. Idővel megszűnt az ilyesféle panasz.

De most jön a nagyja. Márti csodálatos gyerekorvos. A gyerek nem tud panaszkodni, csak sír. Ő előbb megnézi a gyereket, csak utána kell kibontani az anyukáknak őt pelenkából, ruhából. Mellékesen időnként még engem is pótkuruzsolt. Megnézett, s megállapította, hogy nincsen semmi bajom. Most is hasonló a diagnózisa. Úgy gondolom, ezen a diagnózison előbb-utóbb majd változtatnia kell. De ez csak kitérés volt. Ő lett a nem közönséges méretű Bokor-gyermekáldásnak kinevezés nélküli általános gyerekorvosa. Ezért a mai ünnepért ezek a gyerekek egészségéért aggódó anyukák viselik az egész

felelősséget. Amikor majd a Képviselőnk, a KV, Bokor-nagydíjra érdemesíti őt, biztosan lesz, aki összeszámlálja, hogy hány csecsemőt meg nem csecsemőt nézett meg a Bokor harmadik nemzedékéből. Nem könnyítem meg a KV munkáját, számolják meg ők. S ezzel a magam részéről befejezem prédikációmnak azt a részét, amely ígéretem szerint és az ő engedélyével nem Mártiról szólt, csak az én kapcsolatomról velem.

S áttérek a komolyabb felére, a teológiaiakra, mert hát mégiscsak szentmisén vagyunk, s illik valami olyasmit is mondani, ami kielégítheti azokat is, akik nem tudnak elszakadnia a mai evangéliumtól s a Péternek feltett kérdéstől. Én is kérdezek valamit. Azt, hogy miért kérdezte Jézus Pétertől azt, amit kérdezett. Hát csak azért, hogy legeltesse a juhait. S mért volt ez annyira fontos Jézusnak? Hát csak azért, mert ő az Isten Országába ügyében utazott, s más, mint ez Ország nem is érdekelte őt. De hát hol van ez a csodálatos Ország, amelyben megvalósul az érdek nélküli szolgálat? Ahol ellenszolgáltatás nélküli a szeretet, és még abban is, ami nekünk, gyarló embereknek, a legfontosabb, például gyermekeink egészsége? Hol van az az Ország, melyben nem bántjuk egymást, mert nincs rá időnk sem, kedvünk sem, mert nem az ölés, hanem az ölelés elkötelezettjei vagyunk? Hol van ez a csodálatos Ország?

Testvéreim, nem a holdban, hanem itt, közöttünk. Itt, a Bokorban. A harmadik nemzedék egy fiatalja, a Marci megkért egyszer, hogy állítsam össze neki a magyar irodalom tíz legnagyobb versét. Azzal vállaltam el, hogy összeírom a magyar irodalom Jézus alakjára utaló tíz legnagyobb versét. Ezek egyikének utolsó két szakaszával zárok. A címe: *Ditirambus a nőkhöz*. Illyés Gyula írta:

*A szöllő-bak hátak-fésülte dombok, / s nem a rom-fedte, a történelem-
lerondította bércek, / a felhő-kavarók, nem a látni is undok,
mellvédek, agyaros vigyora, hanem / a csibesövények,
nem a várárkok; a zsiba-borítók, / a kisasajtó, a kalanttyús kapu,
a csak fakilincs-záratú / verőcék, gally- és lécszerények,
nem a lőrések, / hanem a kandikálásra szabott zsalú,
nem a torlaszolók, hanem a nyíló, / nem a tengeringerlő szirtfok,
hanem az öblök, a kikötők, / a borjú- és birka-nyalta mezők,
nem a keselyük, a denevérek, a sólymok, / hanem a selymek, a fürj-fészkek,
a méhek, nem a dörgések, hanem az ének, / nem a kardok, a kardhüvelyek,
a vérték, hanem az ingek, a kendők, a harisnyakötők,
nem a villámok, nem a vulkánok, a rőt ablakon át fény-bögve beizzók,
a mélység düheit mennybeköppők, hanem a hős mellbimbók,
a tövükhöz menekülő, / megóvásában / bátran / meredők, tüzelők,*

AJÁNLÁS

*Nem a zablák, nem a zengések, / hanem a kosáron a fül;
nem az ostromok, a bekerítések; / hanem a korall-sor a nyak körül,
meg a tűzhely körüli székek; / nem a viharok, a mének, a diadalzengések,
hanem a szitaszél-veregetések, / ha a liszt megtömörül,
hanem a néma kitekintések / a téli ablak függönye mögül;
nem a havasok, a jeges meredélyek, / hanem a kézímunkázó vetések,
a vasárnap is orsópörgetők, / hanem a csecsemő lebegtetések,
hanem a csermelyek, a csevegők, / nem a vezényszó, Rohamra! s Imához!
Hancem a megfordított vánkös.*

(Elhangzott: 2007. április 21-én, a dr. Szabó Márta 80. születésnapját ünneplő találkozón, a szentmisében.)